

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Toimiala- ja etujärjestö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

WWF:n mielestä PAISU:a varten kehitetyt neljä skenaariota ovat varsin hyödyllisiä työkaluja. Ne kiinnittävät huomiota oleellisiin yhteiskunnan muutostekijöihin.

Kokonaisuudessaan skenaariotarkasteluun sisältyy toimia, joilla ilmastolain tavoitteisiin päästään. On kuitenkin oleellista huomata, että nykytoimin Suomi ei ole saavuttamassa EU:n ja kansallisen ilmastolain asettamia kasvihuonekaasupäästötavoitteita vuosille 2030, 2040 ja 2050. Olisimme myös jäämässä kauaksi vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteesta.

Kansalaisilla on vahva tuki ilmastotoimille ja lisätoimet ovat äärimmäisen tärkeitä ilmastolain ja EU-velvoitteiden mukaisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi tarvitsee päättäväistä ja kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa.

Skenaarioista ENV-skenaario kuvaa parhaiten sellaista kehityskulkua, jota maankäyttösektorin osalta tarvittaisiin. Kuten PAISU-luonnoksessakin tuodaan ilmi, ilmastopaneelin arvion mukaan maankäyttösektorin nettonielun tulisi olla vähintään -15 Mt CO₂e vuonna 2035. Tähän päästään vain ENV-skenaarion esittelemässä kehityskulussa, jossa metsien käyttö on muuttunut hakkuiden

vähentämisen ja kohdentamisen, lisäsuojelun, ja muuttuneiden metsänhoidon käytäntöjen myötä. Tämä on ainoa skenaario, jossa ilmastolain mukainen vuoden 2035 hiilineutraaliustavoite saavutetaan, ja voi näin ollen antaa raamit tehtäville ilmastotoimille.

Skenaarioista nousee esille maankäyttösektorin kriittinen rooli ilmastotavoitteiden saavuttamisessa, jota WWF on myös korostanut. Suomi ei pääse ilmastotavoitteisiinsa ilman maankäyttösektorin hiilinielujen kasvattamista. Suomi on kerryttämässä kumulatiivista nieluvajetta 110–115 Mt CO₂e kaudelta 2021–2025, ja ilmastopaneelin arvion mukaan vaje nousisi vuoteen 2030 mennessä peräti tasolle 170–200 Mt CO₂e. Tässä yhteydessä WWF haluaa tuoda esiin, että luonteva poliittinen työkalu on Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU). Hallituksen tulee viipymättä ryhtyä valmistelemaan MISU:n päivitystä, jotta maankäyttösektori saataisiin palautettua nieluksi.

Skenaarioissa korostuu teknisten nielujen rooli hiilinielujen lisäämisessä. Teknisillä nieluilla voi olla rooli Suomen ilmastopolitiikassa, etenkin 2030-luvulle tultaessa, mutta tällä hetkellä varastoinnin tekniset haasteet ja korkea hinta arveluttaa. Niinpä BIZ-skenaarion kuvaama kehityskulku on hyvin epävarmalla pohjalla. Esimerkiksi sellutehtaiden yhteydessä biopohjaisen hiilidioksidin talteenottoon kannattaisi panostaa. Nykyisillä hakkuutasoilla talteen otettavaa biogeenistä hiilidioksidia on jopa 30 Mt per vuosi, mutta investoinnit teknisiin nieluihin pitää mitoittaa tasolle, jossa metsien käyttö on kestävä.

Uudet vihreän siirtymän ja kestävien teknologioiden investoinnit voivat luoda Suomelle uusia taloudellisia mahdollisuuksia. Skenaarioista nouseekin se, että merkittävät markkinavetoiset investoinnit puhtaaseen energiasiihtymään ja irtautumiseen fossiilisista auttavat ilmastotavoitteiden kanssa. Suomen olisi hyvä olla jatkossakin edelläkävijä kansainvälisellä tasolla vaikuttamassa siihen, että ilmastopolitiikka on kunnianhimoista ja ennustettavaa, ja siten suotuisaa näille investoinneille. Uusilla energiaintensiivisillä teollisuudenaloilla on samanaikaisesti kuitenkin myös huomioitava energiatehokkuus.

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehdoista (suunnitelman luku 3)

Energiajärjestelmä

Suomen energiasektorin toteutuneet päästövähennykset osoittavat, että markkinatoimijat pystyvät tekemään päätöksiä toimista, jotka vähentävät päästöjä. On kuitenkin oleellista huomata, että markkinoita tulee ohjata esimerkiksi päästökauppamekanismien ja haittaverojen avulla, jotta siirtymä olisi riittävän nopea ja oikeudenmukainen.

Metsätalouden osalta WWF painottaa, että hakkuiden volyymia tulee maltillistaa, jotta kansallisiin ilmastotavoitteisiin ja EU-tason sitoumuksiin päästään. Samalla tulisi tavoitella korkeamman jalostusasteen tuotteiden määrän lisäämistä, jotta metsäsektorin taloudellinen merkitys kansantaloudelle vahvistuisi. Hyvinvoivista metsistä saatavat aineettomat hyödyt muodostavat myös merkittävän liiketoimintapotentiaalin.

FIN-skenaariossa tuodaan esiin kotimainen fossiilittoman teräksen tuotanto. WWF tukee tämän tavoittelua ja on tiiviisti mukana ajamassa hiilineutraalin teräksen tuotantoa ja yhdenmukaista sääntelyä kansainvälisesti. Skenaariosta kokonaisuutena on kuitenkin huomautettava, että siinä missä omavaraisuuden lisääminen on tavoiteltava asia, ei Suomen tule eristäytyä, vaan rakentaa resilienssiä ja vähähiilistä maailmaa yhdessä kumppaneidemme kanssa.

Energian hankinta

BIZ-skenaariossa sähkön ja lämmön tuotannon osalta oletetaan rakennettavan paljon uutta ydinvoimaa. On kyseenalaista, onko tällainen skenaario realistinen nykyisessä tilanteessa, jossa investointeja uusille suurille voimaloille on harvassa, ja rakentaminen kallista ja aikaa vievää? Julkista rahaa ei tule käyttää ydinvoimainvestointeihin. WWF kannattaa tuulivoiman ja aurinkovoiman lisärakentamista, mutta vain sellaisille alueille, joissa siitä ei synny merkittävää luontohaittaa.

WWF pitää arvioita puubiomassan osuudesta Suomen energiahankinnassa vuoteen 2050 asti selvästi ylimitoitettuna ja hyvin ongelmallisena. Vuoteen 2050 mennessä käytännössä kaikki nykyiset kaukolämmön (CHP) tuotantolaitokset ovat saavuttaneet teknisen käyttöiän lopun, eikä uusia polttoon perustuvat laitoksia tule enää rakentaa Suomeen. Puun polton vähentäminen on tärkeä osa Suomen nielupolitiikkaa.

Energian kulutus

WWF on tyytyväinen siitä, että kaikissa skenaarioissa energian loppukulutuksen kokonaismäärä vähenee (Kuva 11, sivulla 43). Ero BIZ- ja ENV-skenaarioiden välillä on kuitenkin huomattava. Tämä kertoo energiatehokkuuden parantamisen hyvin merkittävästä potentiaalista, johon ei esimerkiksi Energia- ja ilmastostrategiassa ole riittävästi paneuduttu.

Fossiilisten polttoaineiden käyttöä vähennettäessä muun muassa liikenteessä, koko maan sähkönkulutus tulee väistämättä kasvamaan. WWF pitääkin olennaisena, että myös energiatehokkuuteen kiinnitetään riittävästi huomiota, ja että sen edistämiseen kohdennetaan tehokkaita toimia.

Teollisuus ja palvelut

WWF pitää viittauksia toimialojen vähähiilitiekarttoihin varsin ongelmallisena, sillä tiekartat eivät ole sitovia ja perustuvat yritysten oletuksiin/toiveisiin merkittävistä yhteiskunnallisista ohjauskeinoista, jotka eivät ole tällä hetkellä voimassa. Vähähiilisyystiekartat eivät siis sinänsä välttämättä johda ilmastolain mukaisten päästötavoitteiden saavuttamiseen (vrt. sivun 46 muotoilut). Yritysten ilmastosiirtymäsuunnitelmat ovat realistisempi pohja yritysten omaehtoisten päästövähennystoimien arvioimiseksi.

WWF pitää hyvänä, että tarkasteluun on sisällytetty erilaisia kotimaisen puun käytön volyymin skenaarioita (sivuilla 47–48). PAISU-luonnokseen kirjatut johtopäätökset eivät kuitenkaan ole riittävät selkeät, ottaen huomioon, että PAISU tehdään kansallisen ilmastolain nojalla. Lopulliseen versioon tulisi selvästi kirjata, että hakkuumäärät eivät voi ylittää 65 miljoonaa kuutiota vuodessa vuonna 2035, jotta hiilineutraalius olisi mahdollista saavuttaa. Hiilineutraaliuden jälkeen Suomen

tulee omalta osaltaan vähentää ilmakehän CO₂-pitoisuutta, mikä tarkoittaa, että nielujen on oltava suurempia kuin päästöt. On hyvin vaikeaa kuvitella skenaariota, jossa tämä toteutuisi, mikäli vuosittaiset hakkuut ylittävät 65 miljoonan kuution tason.

WWF kannustaa ja on mukana arvojen muuttamisessa ympäristöystävällisempään suuntaan, mutta toive merkittävästä arvomuutoksesta ei voi olla pohjana pitkän aikavälin ilmastoskenaarioille. Teollisuuden ja palvelun aloilla tarvitaan tukea ja poliittista ohjausta, jotta ilmastotavoitteisiin päästään.

Liikenne

WWF:n mielestä visiot vedyn merkittävästä roolista tieliikenteen käyttövoimana ovat täysin epärealistiset. Sähköä ei kannata käyttää vedyn tuottamiseen, vaan suoraan sähköautojen käyttövoimana.

Maatalous

Ruokailutottumusten ja –asenteiden muutoksiin kannattaa aktiivisesti vaikuttaa, jotta kulutustottumukset muuttuvat kestävämmiksi. PAISU-luonnoksessa on jonkin verran epätarkkuutta siinä, mikä on ruuantuotannon päästöjen kannalta olennaista. Esimerkiksi kuljetusmatkojen merkitys on vain noin 5 prosenttia tuotteiden päästöistä, joten lähiruokaa ei kannata tuoda esille vähäpäästöisenä vaihtoehtona – se voi olla tai ei olla vähäpäästöistä. Huoltovarmuuteen liittyen taas on epäloogista, että tuontipanoksia hyödyntävien sian- ja siipikarjantuotanto ei vähene omavaraisuutta korostavassa skenaariossa. Huoltovarmuutta tarkastellessa täytyy huomioida myös tuotantopanokset, tuotteiden säilyvyys (esimerkiksi kasviproteiini vs. eläinproteiini) ja tuotannon monipuolisuus.

Maataloudessa suurta osaa näyttelevät verot, tuet, ja muut poliittisen ohjaamisen keinot, joilla tuotantoa ohjataan tietyille urille. Näitä tulisi muuttaa kestävämpää tuotantoa tukeviksi, ja maanviljelijöille ja maataloustuottajille tarjota kannusteita ja tukea, jotta oikeudenmukainen siirtyminen voidaan varmistaa.

Maankäyttösektori

BIZ-skenaarion kuvaama maankäyttösektorin tilanne olisi todella huono ja epätoivottava. Hakkuita tulee vähentää, jotta hiilinieluja saadaan kasvatettua, eikä kyseisen skenaarion 80 miljoonan kuutiometrin hakkuut sovi tähän yhtälöön. Suomen tulisi tehdä päättäväistä politiikka hiilinielujen kasvattamiseksi, jotta LULUCF-vajetta saadaan kurottua umpeen. ENV-skenaario tarjoaa tähän optimaalisimman tilannekuvan hiilinielujen kannalta, mutta myös muiden skenaarioiden 60 miljoonan kuution tienoilla olevat tasot olisivat parannus nykyisestä.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset ja sopeutumisen tarve pitkän aikavälin ilmastosuunnittelussa

Myös Suomessa ilmastonmuutoksen vaikutukset aiheuttavat tarpeen sopeutua. Siksi on hyvä, että ilmastolakiin sisältyy myös velvoite säännöllisesti päivittää kansallista ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelmaa (KISS). Sopeutumisen kanssa olisi syytä aina pitää oikeudenmukaisuus prosessin keskiössä, yhdessä vaikutusten tehokkuuden kanssa, jotta saataisiin tehtyä tehokasta, hyväksyttävää, ja tasa-arvoista sopeutumista. Onkin hyvä, että PAISU-luonnoksessa on mainittu haavoittuvien ryhmien osallistuminen sopeutumisessa. Osallisuuden kanssa olisi tärkeää pitää huolta, ettei osallistuminen ole vain kuulemistä, vaan myös aidosti osallistumista prosessiin, jossa haavoittuvilla ryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa.

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäkymistä (suunnitelman luku 4)

Tekniset nielut

WWF yhtyy luonnokseen arvioon siitä, että ”...tekniset nielut tuskin ovat lähivuosien ratkaisu, mutta niillä voi olla suurikin merkitys etenkin hiilinegatiivisuuden tavoittelemisessa vuoden 2035 jälkeen” (sivu 62). Kyseisessä kappaleessa ei kuitenkaan tuoda riittävän selvästi esiin oleellista kytköstä maankäyttösektorin ja teknisten nielujen välillä. Ei ole mitään järkeä lisätä teknisiä nieluja toimenpiteillä, jotka heikentävät metsänieluja. Kuten edellä on todettu, vuoden 2035 hiilineutraalius tavoite edellyttää hakkuiden vähentämisen noin tasolle 63 miljoonaa kuutiota vuodessa, jolloin nykyiset biogeeniset päästöt (noin 30 Mt CO₂e/ v) tulevat jonkun verran laskemaan. WWF pitää realistisena, että talteen otettavaa biogeenistä CO₂ syntyy 2030-luvulla reilut 20 Mt vuodessa.

Luonnoksen sivulla 62 on selkeä virhe, joka on korjattava jatkovalmistelussa: Sähköpolttoaineiden tuotantoa käsitellään virheellisesti tekniset nielut-otsikon alla. Teknisiin nieluihin voi lukea vain teknologiaa, jossa CO₂ varastoidaan pysyvästi.

Suunnitelmassa tuodaan hyvin esiin teknisten nielujen osalta sekä mahdolliset hyödyt, että myös tämänhetkiset isot kysymysmerkit. Korkeiden kustannusten ja suuren energiankulutuksen lisäksi teknisten nielujen riskinä voidaan pitää sitä, että niiden käytön varjolla jatketaan saastuttamista, tai hiilinielujen tuhoamista. Tämä käy ilmi myös BIZ-skenaariossa, jossa tekniset nielut ovat laajasti käytössä, mutta metsien hakkuut ovat kasvaneet ja näin ollen nielut pienentyneet, ja hiilineutraaliustavoitteesta jäädään kauaksi. Tämä on hyvä muistutus siitä, että tekniset ratkaisut eivät korvaa päästövähennyksiä ja luontaisten nielujen kasvattamista ja suojelua, vaan toimii yhdessä niiden kanssa.

Teknisten nielujen kanssa tulisikin olla varovainen, ja huomioida tapauskohtaiset hyödyt ja haitat. Vielä potentiaalisen teknologian varaan ei voi rakentaa ilmastopolitiikkaa, mutta se voi olla hyvä apuri tulevaisuudessa. Teknologioita tulee tutkia ja kehittää jotta toimivia ratkaisuja voisi joskus ottaa käyttöön.

Sähköistytminen

Ottaen huomioon, että vetyteknologiaan käsitellään omassa kappaleessa (4.5), tämän otsikon alla ei ole perusteltua käsitellä vetytaloussovelluksia.

Ydinenergia

Suunnitelmassa tuodaan esille, että uuden ydinvoiman rakentaminen on kallista ja aikaa vievää. Viime vuosien kokemuksella Suomessa onkin syytä epäillä aikatauluja, joilla uusia voimaloita saataisiin rakennettua siinäkin tapauksessa, että rahoitus saataisiin. Suomen tulisikin priorisoida energiatehokkuuden parantamista sekä uusiutuviin energialähteisiin perustuvan sähköntuotannon lisäämistä. WWF korostaa erityisesti tuuli- ja aurinkovoiman roolia.

Vetyteknologia

Tietyissä käyttökohteissa vetyteknologia voi olla hyvä apu päästöjen vähentämiseksi. Suunnitelmassa tuodaan hyvin esille, ettei vety sovi kaikkiin käyttötarkoituksiin ja vaatii suuria investointeja.

Maatalouden menetelmät

Turvamaiden pohjaveden pinnan säätely ja näiden maiden vettäminen on kannatettavaa, siellä missä soveltuva.

Suunnitelmassa on esitelty koko joukko keinoja vähentää maatalouden päästöjä. Digitaaliset ja teknologiset ratkaisut voivat auttaa viljelijöitä ja yrittäjiä itse tehostamaan toimintaansa ja vähentämään päästöjä, ja niitä olisi hyvä laajasti edistää. Sopeutumista ilmastonmuutoksen vaikutuksiin tulisi toteuttaa jo ennakkoon ja tässä maatalousyrittäjiä ja tuottajia tulisi tukea.

Kuluttajien ruokavalioihin ja –tottumuksiin tulisi pyrkiä vaikuttamaan, vaikka muutos olisikin hidasta. Osin tähän vaikuttaa tarjonta, ja asiaa edistäisi myös kotimaisen vähäpäästöisen ruoan ja innovatiivisten ratkaisuiden edistäminen.

Maankäyttösektorin menetelmät

Vuoteen 2050 asti ulottuvassa skenaariotarkastelussa tulisi vahvasti painottaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmaa. WWF korostaa, että ilmastonmuutos muodostaa erittäin vakavan uhan talousmetsiemme puuntuotantokykyyn. Vuoteen 2050 mennessä metsänhoitoa tulisi uudistaa hyvin perusteellisesti. Talousmetsien puuntuotantokykyä turvataan hyvin jatkuvapeitteisellä kasvatuksella

ja samalla ylläpidetään metsien monihyötyjä: muuttuvassa ilmastossa erilaiset häiriöt eli metsätuhot lisääntyvät. Jatkuvapeitteisessä metsässä kyetään varautumaan ja reagoimaan mm. kuivuuteen, hyönteis- ja sienituhoihin, lumivaurioihin ja tuulen vaikutuksiin. Riippumatta uudistamistavasta sekametsiä tulee luoda. WWF pitää hyvin kyseenalaisena sitä, että viljeltyjen taimien käyttö tulisi lisääntymään nykyisestä. Taloudellisesti järkevämpi strategia on luottaa metsien luontaiseen uudistamiskykyyn, joka nojaa geneettiseen monimuotoisuuteen, mikä lisää talousmetsien resilienssiä pitkällä aikavälillä.

Suomessa tulisi aktiivisesti poliittisin ohjauskeinoin vaikuttaa siihen, että jatkuvakasvuinen metsänkasvatus yleistyy ja tulee kannatettavammaksi, sekä siihen, että metsäteollisuuden tuotanto siirtyy yhä enemmän korkeamman arvonlisän ja pidempikestoisiin tuotteisiin. Metsäteollisuuden sopeutumista pitäisi myös aktiivisesti ajaa jo nyt, eikä vasta tulevaisuudessa.

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

Maankäyttösektorin osalta 4. luvussa ei mainita metsien suojelua lainkaan, vaikka Suomen metsäluonto kaipaa sitä kipeästi. Tämän merkitys korostuu kahdella tavalla – hiilivarastojen ja -nielujen suojelemisen myötä, ja luontokadon estämisen kannalta. Valtiolla on keinoja panostaa metsien suojeluun muun muassa suojelemalla valtion omistamia metsämaita, ja sääntelemällä metsätaloutta verotuksen, tukien ja maksujen muodossa.

5) Muita huomioita pitkänaikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Vaikka PAISU on ilmastolain edellyttämä ilmastosuunnitelma, siinä tulisi myös tuoda esiin puhtaan siirtymän kestävyysreunaehdot, kuten luontokadon lopettaminen.

PAISU keskittyy hyvin paljon kansalliseen näkökulmaan pitkän aikavälin skenaarioissa. Tämän lisäksi tarvittaisiin kuitenkin myös analyysiä EU-kehityksestä, sillä EU-tason sopimukset ja säännökset määrittelevät pitkälti myös Suomen velvollisuuksia ja mahdollisuuksia toimissa ilmastomuutosta vastaan.

Nordman Bernt
WWF Suomi